

JAARBOEK VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

44

KON. NED. GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE
AMSTERDAM 1957

Commissie van Redactie: Dr. H. Enno van Gelder, Voorburg;
Dr. A. Gorter, Bilthoven; O. N. Keuzenkamp-Roovers, Groningen;
Dr. A. N. Zadoks-Josephus Jitta, Amsterdam; N. E. H. J. J. Zon,
's-Gravenhage.

Alle correspondentie betreffende redactie en administratie te richten
aan het secretariaat: Zeestraat 71B, 's-Gravenhage.

DE VERZAMELING GRIEKSE MUNTEN IN HET GYMNASIUM ERASMIANUM TE ROTTERDAM

door

J. P. GUÉPIN

Het Gymnasium Erasmianum is in het gelukkige bezit van een verzameling antieke munten, waarvan het belangrijkste gedeelte gevormd wordt door de Griekse. Deze reeks is niet groot, slechts twintig stuks, maar interessant door zijn herkomst, door de fraaie kwaliteit, en door de bijzondere samenstelling, die kennelijk het gevolg is van een weloverwogen keuze.

Toen verleden jaar de collectie van het Erasmianum opnieuw door het Penningkabinet geordend werd, bleek dat de Griekse munten op één na alle afkomstig waren van de veiling Kreling. Dr. Marius Adrianus Kreling was van 1887 tot 1912 leraar in de klassieke talen aan het Gymnasium Erasmianum. Volgens zijn oud-collega Dr. Jacobson was Dr. Kreling een voortreffelijk docent, een fijn cultureel mens met grote kennis van de archeologie, met diepe verering voor de Grieken en minachting voor de Romeinen. Zijn collectie werd op 24 november 1913 bij Schulman geveild¹.

Het is een genot de platen van de catalogus door te bladeren. Naast de reeks Siciliaanse munten zijn vooral belangrijk de hellenistische munten met koningsportretten, en van deze laatste is verbazingwekkend de enorme hoeveelheid Indo-Grieken.

De collectie van het Erasmianum is indertijd geschonken door de vader van een oud-leerling J. J. van der Loo, die eindexamen deed in 1919 en kort na dit examen op tragische wijze om het leven kwam. De munten zijn dus waarschijnlijk door de vader uitgezocht voor zijn zoon toen hij toelatingsexamen deed, en vormen inderdaad een wel zeer passend geschenk bij de inwijding in de klassieke studiën.

De keuze is met zoveel inzicht gedaan, dat het mogelijk is na te gaan welke historische en aesthetische overwegingen daartoe geleid hebben.

Athene is vertegenwoordigd door twee tetradrachmen, één uit de vijfde eeuw en één in de zgn. Nieuwe Stijl, geslagen in de tijd na 197 v.C. Daarnaast een aardige keuze uit de verschillende onderverdelingen: een obool (1/6 drachme), een diobool (met de merkwaardige aanduiding van de

waarde door een uil met twee lichamen), een tetrobool (dus $2/3$ drachme, een zeldzame denominatie), en een heel klein muntje, een trihemitartemorion ($3/8$ obool).

Een schildpadje uit Aegina mocht natuurlijk niet ontbreken als voorbeeld van wat eens in Griekenland de oudste munt was, evenmin een stater van Korinthe, de grote handelsconcurrent van Athene. De stater van Locri Opuntii is gekozen omdat daarop een afbeelding voorkomt van de „kleine” Aias, de zoon van Oïleus, bekend uit Homerus (Pl. I, 2).

In Zuid-Italië was Sybaris bekend door de verhalen over het Sybaritische leven van zijn inwoners, ook deze munt is een prachtstuk, daarbij interessant door de ingeslagen keerzijde. Sicilië is vertegenwoordigd door drie exemplaren, alle even mooi; de tetradrachme van Messina is daarbij nog opmerkelijk door het wat humoristische bijteken, de vlieg.

De reeks munten uit de hellenistische tijd begint natuurlijk met een tetradrachme van Alexander de Grote. Prachtig zijn de twee munten van Demetrius Poliorketes; één vertoont een Nike die neerdaalt op de voorstevan van een schip van de verslagen vijand; deze Nike komt merkwaardig overeen met de beroemde Nike van Samothrake uit het Louvre, welk beeld echter veel later moet zijn. De andere tetradrachme geeft het portret van de koning zelf; Demetrius was de eerste Griek die zijn eigen portret op een munt plaatste. In het boek van Newell, die deze munten bijeengezet heeft, komt geen mooier exemplaar voor (Pl. I, 1).

Mithradates van Pontus en Tigranes van Armenia zijn bekend als hardnekkige tegenstanders van de Romeinen uit de tijd van Cicero; ook de tetradrachme van Pergamum, met het portret van de stichter van de dynastie, Philetairos, is gekozen vanwege de rol die Pergamum speelde in de Romeinse geschiedenis.

Als laatste, een Egyptische munt uit de tijd van de Ptolemaeën, het enige bronzen stuk. Het is niet afkomstig uit de verzameling Kreling; deze bezat wel een dergelijk exemplaar, dat echter, naar uit de rekeningen blijkt, door een andere Rotterdamse verzamelaar, Van Rede, gekocht is. De kwaliteit van dit stuk is ook veel geringer; ook de afmeting verschilt. De heer Van der Loo heeft dus kennelijk alleen de eerste dag van de veiling bijgewoond, immers, Schulman schat, dat de eerste dag plus minus 700 exemplaren geveild zullen worden, en deze verzameling komt niet verder dan no. 558.

Het Gymnasium te Rotterdam mag geluk gewenst worden met deze collectie, die op het ogenblik niet zo bijeen te brengen zou zijn, al was het alleen vanwege de zo sterk gestegen prijzen.

- 1 Lucania, Sybaris, stater. Vz. stier; kz. stier incuus, 560—510 v.C.
Kreling 90 Z. 8.312 g, SK 1386.
- 2 Sicilia, Gela, tetradrachme. Vz. quadriga r, erboven Nike vliegend r, in afsn. vliegende kraanvogel; kz. voorstuk stier met m. gelaat r, vóór 405 v.C.
Kreling 118 Z. 17.145 g, BMC 51.
- 3 Sicilia, Messana, tetradrachme. Vz. muilezelbiga met nimf, in afsn. twee dolfijnen; kz. haas, onder vlieg, 461—396 v.C.
Kreling 124 Z. 17.135 g, SL 824.
- 4 Sicilia, Syracuse, tetradrachme. Vz. quadriga r; kz. Arethousa m. vier dolfijnen, 485—479 v.C.
Kreling 133 Z. 17.107 g, Boehringcr 300².
- 5 Macedonië (Peloponnesus), Alexander de Grote, tetradrachme. Vz. Herakles; kz. Zeus, 336—323 v.C.
Kreling 222 Z. 17.02 g, Newell, Olympia Hoard 74.
- 6 Macedonië, Demetrius Poliorketes, tetradrachme. Vz. Nike op voorsteven; kz. Poseidon, 301—295 v.C.
Kreling 232 Z. 16.4 g, Newell Gr. VII, 52.
- 7 Macedonië, Demetrius Poliorketes, tetradrachme. Vz. kop van Demetrius r; kz. Poseidon, 291—290 v.C. (Pl. I, 1).
Kreling 234 Z. 16.94 g, Newell p. 122, no. 137².
- 8 Locris, Locri Opuntii, stater. Vz. kop van godin I; kz. Ajax r, 369—388 v.C. (Pl. I, 2).
Kreling 254 Z. 13.435 g, SK 43.
- 9 Athene, obool. Vz. kop van Athene; kz. uil, 5e eeuw.
Kreling 273 Z. 0.662 g, BMC Pl. IV, 11.
- 10 Athene, tetrobool. Vz. kop van Athene; kz. twee uilen, 3e eeuw.
Kreling 277 Z. 2.625 g, SK 86.
- 11 Athene, diobool. Vz. kop van Athene; kz. uil met twee lichamen, 393—3e eeuw v.C.
Kreling 280 Z. 1.262 g, SK 80.
- 12 Athene, trihemitartemorion. Vz. kop van Athene; kz. kalathos, 393—3e eeuw v.C.
Kreling 284 Z. 0.269 g, SK 76.
- 13 Athene, tetradrachme. Vz. kop van Athene; kz. uil, 479—393 v.C.
Kreling 286 Z. 17.072 g, SK 37.
- 14 Athene, tetradrachme. Vz. kop van Athene Parthenos; kz. uil met amphora, na 197 v.C.
Kreling 290 Z. 16.565 g, BMC serie xlix.

- 15 Aegina, stater. Vz. zeeschildpad; kz. quadr. inc., 490—458 v.C.
Kreling 312 Z. 12.257 g, NC 1950, Pl. XI, 4b.
- 16 Korinthe, stater. Vz. Pegasus; kz. kop van Athene, duif, 386—
307 v.C.
Kreling 317 Z. 13.505 g, Ravel II, 1029.
- 17 Pontus, Mithradates VI Eupator, tetradrachme. Vz. kop van
Mithradates; kz. Pegasus I., 92 v.C.
Kreling 349 Z. 19.4 g, BMC p. 44, 2.
- 18 Pergamon, Attalos I, tetradrachme. Vz. kop van Philetairos r; kz.
Athene zittend l., 241—197 v.C.
Kreling 370 Z. 16.785 g, BMC p. 116, 35.
- 19 Armenia, Tigranes I de Grote, tetradrachme. Vz. buste van Tigra-
nes; kz. Tyche van Antiochië, 83—69.
Kreling 558 Z. 14.64 g, BMC p. 103.
- 20 Egypte (Phoenicië), Ptolemaeus III Euergetes, brons. Vz. kop van
Zeus r; kz. twee adelaren l., 247—222 v.C.
— Br. 22.14 g, BMC p. 48, 24.

Afkortingen:

BMC, *British Museum Catalogue of Greek Coins*.

Boehring, E. Boehring, *Die Münzen von S.rakus*, Berlin 1929.

Kreling, *Collectie Dr. M. A. Kreling*, veiling Schulman 24 nov. 1913.

NC 1950, *Numismatic Chronicle* 1950, p. 177 v.v.

Newell, E. T., *The Coinages of Demetrius Poliocetes*, London 1927.

Newell, Olympia Hoard, E. Newell, *Alexander Hoards IV. Olympia*,
Numismatic Notes and Monographs 39, New York 1929.

Ravel, O. E. Ravel, *Les „Poulains“ de Corinthe*, Paris 1936.

SK, *Sylloge Nummorum Graecorum*, The Royal Collection of Coins
and Medals, Danish National Museum, Copenhagen, 1942.

SL, *Sylloge Nummorum Graecorum* III, The Locket Collection, London
1938.

¹ Het Penningkabinet heeft op deze veiling verworven de nrs 331, stater van Cydonia, ook afgebeeld in Ch. Seltman, *A Book of Greek Coins*, Londen 1952, nr 102; en nr 366, tetradrachme van Cyzicus.

² Dit exemplaar.

SUMMARY

The collection of Greek Coins in the Gymnasium Erasmianum in Rotterdam. — The coins are listed; they appear to come from the Kreling collection, Auction Schulman 24 nov. 1913.

1. Demetrius Poliorketes, Tetradrachme.

2. Locri Opuntii, Stater.

3. Munt van Bisschop Bernoldus, gevonden in Engeland.